

Шахла Шахі Гахраманова

РЕГІОНАЛЬНІ Й ГЛОБАЛЬНІ НАСЛІДКИ НЕЗАЛЕЖНОСТІ КОСОВО

У статті розглянуто регіональні й міжнародні аспекти проголошення незалежності Косово. Проаналізовано конфліктні аспекти косовської проблеми у регіональному й глобальному контекстах.

Ключові слова: *Косово, ООН, США, ЄС, Сербія, конфлікт, міжнародні відносини.*

Період «холодної війни» в історії міжнародних відносин позначився, з одного боку, глобальним протистоянням наддержав, з іншого, відносною стабільністю зон впливу й територіальних меж національних держав. Натомість сучасні міжнародні відносини перебувають у стані перманентної нестабільності, наслідками якої є суперечливі одночасні тенденції, пов'язані з інтеграцією регіональних ринків й структур і послабленням і дезінтеграцією національних держав, глобалізацією міжнародних відносин і локалізацією регіональних інтеграційних угруповань¹.

Отже, розглянемо особливості впливу проголошення незалежності Косово на загострення проблем сучасних міжнародних відносин у регіональному й глобальному вимірах. Заради цього стисло з'ясуємо позицію США, ЄС, Росії та інших впливових гравців щодо косовської проблеми, проаналізуємо тенденції визнання незалежності Косово та актуальні перспективи розв'язання цієї проблеми.

День проголошення албанською громадою незалежності Косово від Сербії вже увійшов до хронології історії міжнародних відносин як суперечлива подія. Зіткнення різних позицій та інтересів посприяло фіксації діаметральних підходів, що наразі домінують у сучасній історіографії зазначеної проблеми.

«Демонізація» сербів, яка відбулася під час трагічного розпаду колишньої Югославії, посприяла утвердженню в громадській думці багатьох впливових держав, включно зі Сполученими Штатами Америки та багатьма країнами Європейського Союзу, стереотипу «ображених» албанців. ФРН, наприклад, визначаючи свою позицію щодо косовського питання, керувалася мотивами пам'яті про етнічні чистки доби Другої світової війни. Інші оцінки балканської трагедії склалися в історіографії слов'янських країн.

Зрозуміло, що в сербській історіографії досі домінує патріотичне ставлення до косовської проблеми. Наприклад, М.Вулевич наголошує на безперечних сербських політично-правових правах на Косово та Метохію².

Аналогічна точка зору залишається домінуючою у сучасній російській історіографії косовської проблеми. Відомі дослідниці балканських проблем Є.Гуськова та Є.Пономарьова у своїх монографіях доводять, що на боці Сербії в її претензіях на Косово не лише історія, а й міжнародне право³.

Натомість в українській історіографії складаються різні точки зору щодо витоків і наслідків косовської проблеми. Співробітник Інституту історії України НАН України А.Мартинів звертає увагу на неоднозначну позицію Європейського Союзу щодо розпаду Югославії й проблем урегулювання балканських конфліктів⁴. Своєю чергою В. Дівак пов'язує косовську проблему з репресивним курсом режиму С.Мілошевича щодо місцевих албанців⁵.

Загалом в історіографії склалася думка про закономірність не лише розпаду Югославії, а й внутрішніх і зовнішніх причин, що спровокували цей процес. Із нашого погляду, наприкінці ХХ ст. на Балканах парадоксально «зустрілися» дві епохи: доба Модерну, для якої властиво створення власної національної держави для кожної нації, та доба Постмодерну, коли не лише національний суверенітет, а й стабільність та ефективність державного механізму стають сумнівними через тенденції інтеграції й глобалізації. Тому за канвою конкретних історичних подій, що спричинили розпад Югославії, треба бачити провідні тенденції нашого часу.

«Націоналізм, - зазначав англійський дослідник Е.Гелнер, - це політичний принцип, згідно з яким політична й національна одиниці мають збігатися»⁶. На початку ХХІ ст. цей принцип повною мірою реалізувався на Балканах. Однак він суперечить наднаціональним принципам і підходам, що домінують в Європейському Союзі. Саме ця колізія є гальмами на шляху вступу більшості колишніх югославських республік (за винятком Словенії, яка стала членом ЄС 1 травня 2004 р.) до об'єднаної Європи.

Звичайно, можна сперечатися, чи вважати косовський конфлікт логічним продовженням громадянських війн, що терзали колишню Югославію, починаючи з 1990-х років. Відомий сербський історик Сіма Чіркович слушно вбачає політико-правові передумови розпаду Соціалістичної Федеративної Республіки Югославії у нормах Конституції 1974 р., що перетворила Сербію на «федеральну» державу з автономними провінціями Воєводина й Косово⁷. Упродовж 1990-х років албанці Косово наполегливо домагалися зміни статусу автономії на статус республіки, що давав право виходу зі складу СФРЮ. Відмова Косово надати такий статус стала приводом для Словенії та Хорватії у червні 1991 р. проголосити свою незалежність. Отже, у Косово процес розпаду Югославії політично розпочався, тут він формально і завершився⁸.

Хоча, на нашу думку, цей висновок є суперечливим. Адже, незалежно від того, скільки світових держав визнали незалежність Косово, принаймні

доки Сербія не визнала незалежності свого колишнього краю, остаточно легітимізувати наслідки однобічного проголошення косовської державності неможливо⁹.

Своєю чергою США, послідовно підтримуючи незалежність Косово, домагаються тим самим глобального визнання свого домінування в однополярній системі міжнародних відносин. Зважаючи на це, американський аналітик міжнародних відносин З.Бжезинський зазначає, що «операції проти Іраку 1991 року та в Косово 1999 року переконливо продемонстрували лідерство Америки у воєнному застосуванні високих технологій та її здатність відносно безкарно наносити удари по інших країнах»¹⁰. Унаслідок цього «ситуація в Косово на думку прихильників створення європейських збройних сил, - як зазначає Г.Кіссінджер, - продемонструвала велику невідповідність воєнних можливостей держав по обидва боки Атлантики»¹¹.

Окрім цього глобального виміру, наслідки косовської проблеми мають пролонговане значення для Сербії та всього балканського регіону. Напередодні косовської 1999 р. операції НАТО ствердилася думка про потребу «покарати» сербів за спроби зберегти або відтворити «Велику Сербію». Унаслідок цього утворилася специфічна аргументація етичного обґрунтування геополітичних інтересів¹². У березні-червні 1999 р. воєнна операція НАТО проти Сербії та Чорногорії отримала назву «гуманітарної інтервенції». Це поняття суттєво розширило уявлення про допустимі межі правового підходу до воєнних дій.

Прийнята у червні 1999 р. резолюція Ради Безпеки ООН №1244 встановила міжнародно-правові рамки для «перехідного» статусу Косово. Оскільки цей документ був наслідком непростого дипломатичного компромісу між постійними членами Ради Безпеки ООН, насамперед, між Росією, США і Китаєм, відкривалися широкі можливості для його протилежного за смыслом тлумачення. Росія й Сербія звертали увагу на положення резолюції про визнання адміністративних повноважень Белграда та його вплив на міжнародну миротворчу місію «КФОР»¹³.

Натомість американці та косовські албанці наголошували на положенні зазначеної резолюції, що зобов'язувало (правда без чіткого встановлення часових обмежень) визначити остаточний статус Косово. Отже, упродовж літа 1999 р. і до літа 2007 р. відбувалося дипломатичне перетягування канату навколо косовської проблеми. Тим паче, що вона була відтіснена з пріоритетів міжнародної політики іншими подіями, такими, як терористична атака США 11 вересня 2001 р. (гарячі голови спочатку навіть хотіли покласти відповідальність за це на сербські спецслужби), потім початком «антитерористичної операції» НАТО в Афганістані та від березня 2003 р. стартом війни США проти іракського режиму Саддама Хусейна.

Утім, навіть на фоні цих безперечно глобальних за своїм значенням міжнародних подій, проблема Косово залишалася на порядку денному світової політики. Адже у ній наче віддзеркалились усі суперечливі інтереси різних суб'єктів сучасної системи міжнародних відносин.

Передусім США хотіли, вирішивши косовське питання на своїх умовах, не лише підтвердити своє глобальне лідерство, а й забезпечити контроль над комунікаціями та стратегією розвитку Європейського Союзу. Своєю чергою Європейський Союз, в загальних рисах підтримуючи американський сценарій вирішення косовського питання, був готовий продемонструвати тим самим свою лояльність до євроатлантичного партнерства, підірваного суперечностями між країнами «старої» й «нової» Європи навколо підтримки дій США в Іраку.

Інші впливові світові гравці також мали у Косово власний інтерес. Китай не міг тривалий час пробачити США удару по своєму посольству в Белграді 8 травня 1999 р. Окрім того, у Пекіні за косовською проблемою вбачали прецедент для власних неприємностей із Тибетом і Сінцзяном. Російська Федерація також мала аналогічні до китайських проблеми з внутрішнім кавказьким сепаратизмом, але водночас Кремль хотів, підтримуючи Сербію, зберегти свій вплив на глобальному цивілізаційному перехресті, яким є Балкани.

Натомість інтереси ісламського світу на Балканах є суперечливими, адже такими є й відносини між мусульманськими державами. «Ісламський виклик, – зазначав С.Гантінгтон, – полягає у переконливому культурному, соціальному й політичному відродженні ісламу в мусульманському світі й супроводжується відкиданням західних цінностей та інституцій»¹⁴. У цьому контексті радикальні ісламські угруповання розглядають Боснію й Косово як європейський плацдарм для створення глобального халіфату.

Водночас триває конкуренція за визначення лідера ісламського світу. Й підтримка боснійських мусульман, а згодом косовських албанців у цьому процесі мала суттєве значення. Однак провідні країни «Організації ісламська конференція» – Туреччина, Іран, Саудівська Аравія, Індонезія, Малайзія – так і не спромоглися виробити спільну «ісламську» позицію щодо Балкан загалом, та Косово зокрема. Особливо гостро виглядає на Балканах суперечка між проатлантичною Туреччиною та Іраном. Оскільки косовські албанці за віросповіданням є сунітами, вплив шийтського Ірану на них априорі був обмежений. Окрім того, на відміну від досить поширених ісламістських настроїв, притаманних під час розпалу боснійської війни (1992-1995) боснійським мусульманам, албанці Косово відразу зробили ставку на США. Тому інформаційний супровід процесу підтримки албанців Косово здійснювався на основі риторики навколо світської секуляризованої ідеї прав людини, а не «джихаду» проти православних сербів.

Така парадигма символічного виміру косовського конфлікту давала можливість США одночасно спробувати розв'язати на Балканах кілька стратегічних проблем. По-перше, послабити позиції Європейського Союзу, створивши на тривалий час в його (за висловом У.Черчілля періоду Першої світової війни) «м'якій брюшині» зону контрольованого конфлікту та посилити аргументи на користь продовження військово-політичної присутності США в Європі, а, по-друге, шляхом підтримки мусульман у Косово спробувати поліпшити імідж США в ісламському світі, погіршений війнами в Афганістані та Іраку.

Черговим поштовхом для актуалізації косовської проблеми стали внутрішньополітичні процеси, які відбувалися у Сербії. 21 січня 2007 р. на виборах до Скупщини перемогли радикальні націоналісти. «Сербська радикальна партія» отримала понад 28% голосів виборців. «Демократична партія Сербії» на чолі з президентом Б.Тадичем здобула 22,7% голосів, а партія «Нова Сербія» тодішнього прем'єра-міністра В.Коштуниці назбирала понад 16% голосів¹⁵. Однак націоналісти Т.Ніколича не змогли відправити у відставку ані президента Б.Тадича, ані прем'єр-міністра В.Коштуницю. Однак навіть «проєвропейська» влада Сербії відхилила у лютому 2007 р. план представника ООН у Косово М.Ахтісаарі, що передбачав поетапне надання Косово незалежності, починаючи з легітимізації прапора, гімну, надання членства Косово в ООН.

11 лютого 2007 р. колишній командувач «Армії визволення Косово» Агім Чеку організував у Приштіні збройну демонстрацію на підтримку негайного проголошення незалежності. Натомість В.Коштуниця пропонував надати Косово статус «контрольованої автономії», але ця пропозиція не влаштувала ані радикальних сербських політиків, ані тим паче албанців Косово. На цьому етапі США знову ініціювали прискорення процесу надання незалежності Косово.

10 червня 2007 р. албанську столицю Тирану відвідав президент США Джордж Буш молодший. Президент Албанії Салі Беріша зажадав американської підтримки в процесі визнання неминучості проголошення незалежності Косово. 17 листопада 2007 р. в Косово відбулися парламентські й муніципальні вибори. Перемогла «Демократична партія» Х.Тачі. Активність албанських виборців була незначною, а сербська громада вибори бойкотувала. Однак рівень підтримки ідеї незалежності серед албанців був високим.

3 лютого 2008 р. в другому турі виборів президента Сербії Б.Тадич переміг націоналіста Т.Ніколича. Відразу після інавгурації Б.Тадича 17 лютого 2008 р. албанці Косово проголосили створення незалежної держави. Отже, на політичній карті Європи з'явилася нова незалежна держава – Косово з площею території 10,887 км. кв. та населенням 1,8 млн. осіб. Щодо етнополітичного складу – це 88% албанців і лише 7% етнічних сербів¹⁶.

Тим часом у Белграді розгромили посольство Словенії, що головувала в ЄС і першою підтримала визнання незалежності Косово. Протестуючи проти визнання незалежності Косово, Сербія також відкликала послів для консультацій із США, Великої Британії, Франції, Туреччини. Війська НАТО після того, як на сербсько-косовському кордоні були спалені прикордонні застави, взяли цю територію під посилену охорону. Європейський Союз зазначав, що визнання незалежності Косово відповідно до плану М.Ахтісаарі не передбачає поділу цього краю на сербську та албанську частини.

25 лютого 2008 р. Белград відвідав тодішній перший віце-прем'єр-міністр російського уряду та без п'яти хвилин президент Д.Медведєв. Він підписав угоду про участь Сербії у російському газовому проекті «Південний потік». Тим самим Росія не просто зафіксувала свій стратегічний інтерес щодо Сербії, а й повернулася до активної геополітичної гри на Балканах. Натомість адміністрація Дж.Буша молодшого, визначаючи стратегію визнання незалежності Косово, спочатку вирішила домогтися цього рішення від ключових держав Євросоюзу, потім від балканських і центральноєвропейських сусідів Сербії, далі від більшості держав-членів «Організації ісламська конференція» та союзних США країн Азії, Африки й Латинської Америки.

8 березня 2008 р., визнавши обмеженість політичних заходів, спрямованих на забезпечення дипломатичного скасування незалежності Косово, у відставку пішов прем'єр-міністр В.Коштуниця. Сполучені Штати Америки в Раді Безпеки ООН наклали вето на пропозицію Росії повернути Косово у статус-кво, передбачене положеннями резолюції Ради Безпеки ООН №1244. Після цього 20 березня 2008 р. сусідні з Сербією країни – Болгарія, Угорщина та Хорватія визнали незалежність Косово.

Намагаючися розв'язати гостру внутрішньополітичну кризу, викликану здобуттям незалежності Косово, 11 травня 2008 р. політична еліта Сербії провела позачергові вибори до Скупщини. До політичного процесу повернулася «Соціалістична партія Сербії», дискредитована після усунення навесні 2000 р. від влади С.Мілошевича. 23 червня 2008 р. «Сербська соціалістична партія» ввійшла до правлячої демократичної коаліції на чолі з прем'єр-міністром В.Цветновичем.

Утім, 25 червня 2008 р. набула чинності Конституція Косово. Цю країну було проголошено парламентсько-президентською республікою. Гарантувалися права національних меншин. Обмежувалося право на створення власних збройних сил і Косово заборонялось об'єднуватися з Албанією. Проквітнувши цю гірку пігулку, сербські політики зайнялися налагодженням відносин з Європейським Союзом. У липні 2008 р. до Гаазького міжнародного трибуналу передано колишнього політичного лідера боснійських сербів Р.Караджича, який від 1995 р. переховувався інкогніто в Белграді. Після цього Євросоюз більш лояльно почав ставитися до Сербії.

Водночас балканська проблематика «відгукнулася» на Кавказі. 8-12 серпня 2008 р. стався російсько-грузинський збройний конфлікт. Поширеною є думка про те, що російсько-грузинська війна стала відповіддю Росії на «прецедент Косово»¹⁷. Справді, можна погодитися з думкою про те, що у такий спосіб Кремль установив контроль над кавказьким відгалуженням «санітарного кордону» і показав рішучість Росії обстоювати свої інтереси, навіть силою зброї.

За умов жаркого протистояння Росії та Заходу 9 вересня 2008 р. Скупщина Республіки Сербія одночасно ратифікувала Угоду про стабілізацію та асоціацію з Європейським Союзом та угоду з «Газпромом» про участь у будівництві газопроводу «Південний потік». Однак після цього настав черговий етап дипломатичного загострення, пов'язаний з «тріумфальним» визнанням незалежності Косово сусідніми балканськими державами.

10 жовтня 2008 р. Сербія відкликала послів із Македонії та Чорногорії, які також визнали незалежність Косово. На думку керівника Центру з досліджень сучасних балканських криз Інституту слов'янознавства РАН Є. Гуськової, зробили вони це під тиском США. Уже 13 жовтня 2008 р. в Чорногорії місцеві серби вимагали проведення референдуму з приводу незалежності Косово. Однак ситуація до кривавого загострення так і не дійшла. Для більшості македонців і чорногорців за умов світової економічної кризи більш нагальними були проблеми економічного виживання. Водночас Сербія вирішила звернутися до Міжнародного суду.

15 жовтня 2008 р. на прохання прем'єр-міністра Косово Хашима Тачі британський експерт з проблем міжнародного права Майкл Вуд дав згоду представляти інтереси Косово в міжнародному суді в Гаазі. На початку грудня 2008 р. в Косово було розгорнуто цивільну місію Євросоюзу. Тим самим Брюссель показав, що проголошення незалежності Косово незворотне.

Однак держави, що самі є учасниками непростих відносин з різними рухами та угрупованнями і ставлять собі за мету здобуття незалежності, зайняли таку ж послідовну позицію щодо невизнання легітимності проголошення незалежності Косово. Зокрема різко проти визнання незалежності Косово виступили Іспанія (має проблему з басками), Греція (сперечається з турками на Кіпрі), Словаччина (має проблеми з угорською меншиною), Румунія (має проблеми з угорцями в Трансільванії та придністровську проблему). Не збираються визнавати незалежність Косово Індія (через внутрішній сепаратизм, зокрема у Кашмірі), Китай. Унаслідок такого розколу світової спільноти Косово перетворилося на постійний дипломатичний «нарив».

На початку 2009 р. стало відомо, що брендигове агентство групи «Saatchi&Saatchi» уклало контракт на розробку пропозицій щодо форму-

вання нового іміджу Косово у світі. Зокрема Європейський Союз закликає албанські власті Косово зайнятися проблемою поліпшення соціального становища місцевої ромської етнічної меншини.

17 січня 2009 р. Панама стала 51-ю країною, що визнала незалежність Косово. 20 квітня 2010 р. Саудівська Аравія – 58-ю країною, яка визнала незалежність Косово. 20 березня 2009 р. Бахрейн визнав незалежність Косово. Це було дуже важливо, оскільки відкрило Косово шлях до авуарів нафтодобувних держав Перської затоки. США грали м'язами, домагаючись потрібного для себе рішення з косовського питання. Визнаючи непересічну роль президента США Б.Клінтона на шляху до незалежності Косово, албанці відкрили йому в Приштіні прижиттєвий пам'ятник¹⁸.

20 березня 2010 р. Генеральний секретар ООН Пан Гі Мун доповів Раді Безпеки ООН про перешкоди, що власті Косово чинять місії ООН у краї. Показовою та оптимістичною стала подія, що відбулася 19 березня 2009 р., коли Сербія та Чорногорія нормалізували відносини, розірвані внаслідок визнання Чорногорією незалежності Косово. Водночас 24 березня 2009 р. міністерство закордонних справ Сербії висловило вдячність Сирії, Азербайджану, Єгипту, що в «Організації ісламська конференція» висловили особливу позицію щодо невизнання незалежності Косово.

За цих обставин ключове значення все ще мала позиція США. 2 квітня 2009 р. Албанія стала членом НАТО. Це можна було розглядати як додаткову гарантію недопущення створення «Великої Албанії» поза контроль США та Північноатлантичного альянсу. 21 травня 2009 р. Віце-президент США Джозеф Байден відвідав Приштину. Сполучені Штати рішуче підтримали подальший процес визнання незалежності Косово¹⁹. За ситуацією потрібно було дуже ретельно слідкувати, адже 28 травня 2009 р. президент Косово Фатмір Сейдіу скасував візит до Македонії. Ця країна так і не врегулювала суперечку з Грецією щодо самої назви держави «Македонія», окрім того, гострими залишалися стосунками з етнічними албанцями, які мешкають на македонсько-косовському кордоні та мріють про створення «Великої Албанії».

18 червня 2009 р. російський представник в ООН В.Чуркін наголосив на недопустимості ліквідації місії ООН у Косово. У жовтні 2009 р. скандал викликало прибуття делегації Косово на засідання Генеральної Асамблеї ООН з нагоди 65-ліття створення цієї універсальної міжнародної організації. Генеральний секретар ООН Пан Гі Мун закликав відкласти суперечку щодо статусу Косово заради розблокування регіональної економічної співпраці.

Нарешті 29 червня 2009 р. Косово стало 186 членом Міжнародного валютного фонду²⁰. Водночас МВФ висував жорсткі вимоги отримання кредиту Сербії, що підсилювалися політичним тиском з боку США та Європейського Союзу на Белград.

10 липня 2009 р. до Косово прибув посол США Уїльям Діл²¹. Він став координатором процесу всебічної американської підтримки властей Косово. Однак Белград не збирався складати дипломатичну зброю. 10 жовтня 2009 р. до Міжнародного Суду ООН надійшов позов Сербії з приводу визначення законності одноосібного проголошення албанцями незалежності Косово. До 17 квітня 2009 р. до Міжнародного Суду надходили письмові свідчення всіх зацікавлених у цій справі сторін. Упродовж 1-11 грудня 2009 р. відбулися закриті дебати сторін. Однак суд прийняв рішення оприлюднити свій вердикт не раніше листопада 2010 р.²².

Свою підтримку Сербії демонструвала й Росія. 20 жовтня 2009 р. з нагоди святкування 65-ліття визволення Белграда від фашистів сербську столицю відвідав російський президент Д.Медведев. Росія надала Сербії кредит на 1 млрд. дол. Це стало вагомим фактором для стабілізації внутрішнього економічного становища в Сербії в умовах світової економічної кризи та жорсткої позиції МВФ щодо кредитування Белграда.

Утім, тримав і процес внутрішньополітичної легітимації властей Косово. 15 листопада 2009 р. в Косово відбулися перші загальні вибори. Участь у них взяли 35 албанських, 23 сербських та 7 боснякських партій. Однак це лише засвідчило початковий етап формування місцевої політично-партійної системи та її декоративний характер. Фактично в країні існує однопартійна система «ветеранів» «Армії визволення Косово».

7 грудня 2009 р. Європейський Союз підписав торговельну угоду із Сербією. Воєводина набула конституційних прав широкої автономії у складі Сербії. Громадяни Сербії отримали безвізовий режим з Європейським Союзом. Це засвідчило гнучкість сербської дипломатії та її спроможність одночасно грати та вигравати на кількох геополітичних шахівницях. Однак було зрозуміло, що Сербія не вступить в ЄС і НАТО, якщо не визнає незалежності Косово.

23 січня 2010 р. Росія й Сербія виступили проти албанського плану розв'язання проблеми «північного Косово», тобто скасування сербської автономії в містечку Косовська Мітровиця, що є найбільшим сербським анклавом у Косово. Радикальна частина албанців Косово продовжувала наполягати на остаточній «оксамитовій» етнічній чистці сербського населення Косово.

18 березня 2010 р. Міжнародні сили КФОР у Косово, незважаючи на опір Белграда, передали повноваження з охорони Меморіального комплексу сербських героїв Косовської битви 1389 р. косовській поліції. Оскільки того ж дня президент Словенії Берут Пахор переконував президента Сербії Бориса Тадича взяти участь у саміті Євросоюзу разом із представниками Косово це було малоімовірно²³. Однак 20 березня 2010 р. в словенському курортному містечку Брдо-код-Краня формально відбувся саміт балкансь-

ких країн. Однак комісар Європейського Союзу з питань розширення та політики європейського сусідства Стефан Фюле залишив його після скандалу із сербською делегацією щодо статусу делегації Косово²⁴.

Зважаючи на черговий виток напруження навколо Косово, 22-27 березня 2010 р. контингент «КФОР» провів навчання у Косово. Командувач контингентом німецький генерал Маркус Бентнер завданням навчань визначив демонстрацію спроможності місії ЄС у забезпеченні верховенства закону та правопорядку «EULEX» та Косовської поліцейської служби «розгортати свої сили швидко та ефективно, де й коли це буде потрібно». З 1 лютого 2010 р. контингент у Косово скорочено до 10700 військових²⁵.

Символічним можна вважати крок Європейського Союзу, що 22 березня 2010 р. виділив Сербії 70 млн. євро на відновлення мосту, зруйнованого 1999 року в м. Нові-Саді під час воєнної операції НАТО²⁶. Акт доброї волі у відповідь зробила й Скупщина Сербії, що 30 березня 2010 р. висловила вибачення за знищення боснійських мусульман у Сребрениці 1995 року. Однак головний муфтії Сербії Маумер Зукорлич назвав цей крок «недостатнім»²⁷.

На Вашингтонській конференції з питань ядерної безпеки 14 квітня 2010 р. Сполучені Штати знову закликали Сербію розпочати переговори про визнання незалежності Косово²⁸. Посол США в Косово У.Діл підкреслив, що «Косово та Сербія можуть вести переговори з нагальних питань як незалежні держави, але це буде можливо, якщо Белград визнає статус краю»²⁹.

Справжній дипломатичний прорив відбувся 16 квітня 2010 р. у м. Печі, де відбулася зустріч президентів Сербії Б.Тадича, Хорватії І.Йосиповича та Угорщини Л.Шойома. Сторони погодились, аби після вступу Хорватії до ЄС, орієнтовно 2012 року Сербія набула статус кандидата на вступ 2014 року³⁰. До того часу територією Сербії йтиме газопровід «Південний потік», що пов'яже сербські інтереси з енергетичною стратегією Європейського Союзу.

У сучасному дискурсі навколо косовської проблеми домінує думка про безпосередній зв'язок між перспективою вступу Сербії до Євросоюзу та встановлення нормальних міждержавних відносин між Белградом та Приштіною³¹. Ця тенденція теоретично може бути підтвердженням слухності історичної місії Європейського Союзу, що спрогнозував ще У.Черчілль: «Імперії майбутнього, - цитує Е.Тоффлер У.Черчілля, - будуть імперіями розуму»³².

Зважаючи на цю тенденцію, посол Сербії в Україні Душан Лазич констатує, що «косовське питання треба вирішувати політичними методами та шляхом переговорів. Наш уряд цю гостру політичну проблему перевів у правову»³³. Це дає підстави вважати, що прорив у розв'язанні регіональних і глобальних проблем, що актуалізувалися внаслідок проголошення незалежності Косово може бути досягнутий лише в разі визнання Сербією незалежності Косово. Соціологічні опитування громадської думки в Сербії

засвідчують, що така тенденція може стати реальністю. Дедалі більше сербів вважають, що сербська історична колиска в Косово може бути повернута мирним шляхом лише в разі входження Сербії та Косово до Європейського Союзу. Однак у такому разі існує потенційна загроза того, що замість європеїзації Балкан відбудеться «балканізація» Європейського Союзу. Критичними у цьому сенсі стануть 2010-2014 р., коли відбудеться побудова газопроводу «Північний потік», що не лише зміцнить позиції Росії на Балканах, а й стимулюватиме народи цього регіону до стабілізації стосунків заради отримання прибутків. Отже, Косово й Сербія стануть критично важливими державами для безпечного постачання енергоносіїв для об'єднаної Європи. Завдяки цьому Європейський Союз може дати остаточну відповідь на історичні балканські проблеми.

¹ Глобалізація і сучасний міжнародний процес. – К., 2009. – С.53.

² Вулевич М. Косово и Метохия: очерк политико-правовой истории и современное положение. – К., 1999.

³ Гуськова Е.Ю. История югославского кризиса (1990-2000). – М., 2001; Пономарёва Е.Г. Политическое развитие постюгославского пространства (внешние и внутренние факторы). – М., 2007.

⁴ Мартинов А.Ю. Еволюція балканської політики Європейського Союзу (1989-2009) // Міжнародні зв'язки України: наукові пошуки і знахідки. – Вип.18 – 2009. – С.107-122.

⁵ Дівак В. Косово, боротьба за незалежність: історія питання та його наслідки // Політичний менеджмент. – 2008. - №3. – С.111-121.

⁶ Гелнер Е. Нації та націоналізм. Пер. з англ. – К., 2003. – С.29.

⁷ Чиркович С. История сербов. – М., 2009. – С.372.

⁸ Calic Marie-Janine. Kosovo: der jüngste Staat in Europa // Aus Politik und Zeitgeschichte. – 2008. - №32. – 4 August 2008. – S.33.

⁹ International Crisis Group. Kosovo. – Spring 24 March 1998. – P.6.

¹⁰ Бжезинский З. Выбор. Мирное господство или глобальное лидерство. – М., 2004. – С.23.

¹¹ Киссинджер Г. Нужна ли Америке внешняя политика. – М., 2002. – С.49.

¹² Richard Ned Lebow. The Tragic Vision of Politics: Ethics, Interests and Orders. – New York. – 2004. – p.44.

¹³ Noel Malcolm. Kosovo. A short history. – New York, 1999.

¹⁴ Гантінгтон С. Протистояння цивілізацій та зміна світового порядку. – Львів, 2006. – С.118.

¹⁵ Голос України – 2007. – 23 січня. – С.4.

¹⁶ [Електронний ресурс. Режим доступу] www.cia.gov/world/kosovo

¹⁷ Киридон А.М., Троян С.С. Російсько-грузинський конфлікт серпня 2008 року: історико-політологічний аналіз. – Київ – Рівне, 2009. – С.69.

¹⁸ Известия. – 2009. – 15 октября. – С.4.

¹⁹ [Електронний ресурс. Режим доступу] <http://www.whitehouse.gov/search/site/Kosovo>

²⁰ [Електронний ресурс] Becomes the International Monetary Funds 186th Member. Press Release No09/240 <http://www.imf.org/externa/np/sec/pr/2009/pr09240.htm>

²¹ [Електронний ресурс. Режим доступу] <http://www.state.gov/r/pa/ei/blog/126822.htm>

²² [Електронний ресурс. Режим доступу] http://www.mid.ru/Brp_4.nsf/arh/FAFD72303422B4AOC3257706003A609D?Open Document

²³ [Електронний ресурс. Режим доступу] <http://www.rian.ru/world/20100318/2151650html>

²⁴ [Електронний ресурс. Режим доступу] <http://www.rian.ru/world/20100320/215506384.html>

²⁵ [Електронний ресурс. Режим доступу] www.rian.ru/world/20100322/215751409.html

²⁶ [Електронний ресурс. Режим доступу] www.izvestia.ru/news/news235934

²⁷ [Електронний ресурс. Режим доступу] www.rian.ru/world/20100401/217653136.html

²⁸ [Електронний ресурс. Режим доступу] www.rian.ru/world/20100414/222296626.html

²⁹ [Електронний ресурс. Режим доступу] www.utro.ru/news/2010/04/14/887721.shtml

³⁰ [Електронний ресурс. Режим доступу] <http://www.balkaninsight.com/en/main/news/27409>

³¹ Franz-Lothar Altmann. Serbia's EU Membership and the Kosovo Issue // Wolfgang Petritsch, Goran Slivanovic, Christophe Solioz. Serbia Matters: Domestic Reforms and European Integration. – Baden-Baden: Nomos, 2009 – http://www.web.mac.com/dushan.pavlovic/works/Academic_files/2009_s_m_contents.pdf

³² Тоффлер Е. Нова парадигма влади. Знання. Багатство. Сила. – К., 2003. – С.29.

³³ Лазич Д. Інтеграційний досвід Сербії // День – 2010. – 14 квітня. – С.3.

В статье рассматриваются региональные и международные аспекты провозглашения независимости Косово. Проанализировано конфликтные аспекты косовской проблемы в региональном и глобальном контекстах.

Ключевые слова: Косово, ООН, США, ЕС, Сербия, конфликт, международные отношения.

The article presents the regional and international aspects of Kosovo Independents. Special attention is to the conflict of Kosovo in the regional and global context.

Key words: Kosovo, UNO, USA, EU, Serbia, conflict, international relationship.